

ZBIRKA ŠALEŠKI RAZGLEDI
Dvajseti zvezek

ZBORNİK 2023

Uredil David Vidmar Čeru

Knjižnica Velenje

Velenje 2023

VSEBINA 20. ZVEZKA

David Vidmar Čeru	5
VODNIK PO ŠALEŠKIH RAZGLEDIH	

OB KAJUHOVEM LETU

Mira Delavec Touhami	13
LJUBEZEN DO DOMOVINE IN DOMAČEGA KRAJA V POEZIJI KARLA DESTOVNIKA - KAJUHA	

Špela Poles	33
KAJUHOV DOM	

David Vidmar Čeru	85
JOŽE DESTOVNIK: POZABLJENI BRAT KARLA DESTOVNIKA - KAJUHA	

ZGODBE ŠALEČANOV

Silvo Grmovšek	135
INTERVJU Z MATEJEM VRANIČEM, AVTORJEM FILMA DIVJA SLOVENIJA	

Zoran Pevec	149
STROPNIKOVA LIRSKOSLOVARSKA GNEZDA – UNIKUM V SLOVENSKI PESNIŠKI POKRAJINI	

Rajko Zaleznik	161
ZGODBA O ŠOŠTANJSKEM BAZENU	

Peter Rezman	181
ŠTRAJK OB TEKOČEM TRAKU	

Dušan Brešar	201
ZA DOMOVINO – S TITOM NAPREJ!	

O PRETEKLOSTI, SEDANJOSTI IN PRIHODNOSTI ŠALEŠKE DOLINE

Danilo Čebul	223
ISKRICE ŠOŠTANJSKEGA FEUERWEHRA	

Rok Poles	263
OD KAČJEGA KOPALIŠČA DO PRESTIŽNEGA LETOVIŠČA DUNAJČANOV (DRUGI DEL: OD 1900 DO KONCA PRVE SVETOVNE VOJNE)	
Jedrt Poles	337
»VSE NAS JE UNA NA SVET SPRAVLA« – ANTONIJA STERNAD (1873–1950), DIPLOMIRANA BABICA IZ ŠOŠTANJA	
Miran Aplinc	381
ČEVLJARSKA OBRT V ŠALEŠKI DOLINI	
Aca Poles	427
»BIL JE MOJSTER, KI JE DELAL VSE, OD GOJZERJEV DO PLESNIH ČEVLJEV«: SPOMINI NA ALOJZA POLANČA, ČEVLJARKEGA MOJSTRA IZ ŠOŠTANJA	
Rok Poles	491
DARINKA ODOVIČ: KOZERIJA O TOPOLŠICI (1938) IN MOJA AVTOBIOGRAFIJA (1949)	
Jože Hudales	531
GORENJE V GORENJU: PRVO DESETLETJE DELOVANJA 1950–1959	
Alenka Šalej	565
50 LET PRIJATELJSTVA SREDNJEŠOLSKIH PEVSKIH ZBOROV IZ ESSLINGENA IN VELENJA	
Aleksandra Gačič Belej	595
RAZSTRTA ŽELEZNA ZAVESA: DRŽAVNIŠKI, POLITIČNI IN PARTIJSKI OBISKI VODSTVA VZHODNEGA BLOKA V VELENJU	
David Vidmar Čeru	651
JULIUS HORST (JOSEF HOSTASCH) IN VESELOIGRA DIE TANTE AUS TOPOSCHITZ	
DOSLEJ IZŠLO	730

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

908(497.4Šaleška dolina)(082)
94(497.4Šaleška dolina)(082)

ZBORNİK 2023 / uredil David Vidmar
Čeru. - Velenje : Knjižnica, 2023. - (Zbirka
Šaleški razgledi ; zv. 20)

ISBN 978-961-96340-3-5
COBISS.SI-ID 171067139

Za vsebino odgovarjajo avtorji. Povzemanje in reprodukcija
celote ali delov brez dovoljenja založbe in avtorjev je prepovedano.

© Knjižnica Velenje

Zoran Pevec

Zoran Pevec je slovenski pesnik, urednik, esejist, literarni kritik in literarni zgodovinar (doktoriral je iz slovenske urbane poezije). Od leta 2021 je podpredsednik Društva slovenskih pisateljev, v katerem je tudi predsednik Komisije za prireditve. Je odgovorni urednik revije za književnost Vpogled, revije za kulturo in literaturo Vsesledje, soustanovitelj založbe Hiša poezije in član uredništva revije za poezijo Poetikon. Pismi, eseje in literarne kritike objavlja v vseh pomembnejših literarnih revijah v Sloveniji. S svojo poezijo je bil nominiran za Jenkovo in Veronikino nagrado, sicer pa je leta 2013 na Lirikonfestu prejel Velenjico – čašo nesmrtnosti za 10-letni vrhunski pesniški opus.

STROPNIKOVA LIRSKOSLOVARSKA GNEZDA – UNIKUM V SLOVENSKI PESNIŠKI POKRAJINI

**Zapisano ob štirideseti obletnici
literarnega udejstvovanja Iva Stropnika**

Ivo Stropnik je glavni in odgovorni urednik Velenjske knjižne fundacije ter umetniški in organizacijski vodja mednarodnega književnega festivala Lirikonfest Velenje¹. Je pobudnik in večletni organi-

¹ Ivo Stropnik (1966); študij slovenistike na Filozofski fakulteti v Ljubljani; živi in ustvarja v Velenju; glavni in odgovorni urednik Velenjske knjižne fundacije ter (že 22 let) programsko-organizacijski vodja književnega festivala Lirikonfest Velenje; pobudnik in večletni organizator mednarodne Pretnarjeve nagrade (častnega naslova ambasadorjem poezije, slovenske književnosti in jezika po svetu), Akademije Poetična Slovenija, pesniške nagrade velenjica-časa nesmrtnosti, prevajalskega in esejističnega

zator festivalnih literarnih prireditev, nagrad in drugih akcij, urednik festivalnih antologij Rp. Lirikon21. Njegova ustvarjalnost je izjemna, saj deluje na toliko področjih, da se zazdi navadnemu smrtniku že skorajda neverjetna. Piše tako za odrasle kot tudi za otroke, predvsem pa je Pesnik z veliko začetnico. Samodoživljanje njegovega pesniškega jaza zaznamuje inovativni pesniški unikum tako na formalni kot na motivno-tematski ravni. Njegova poezija se večkrat prepleta s filozofskimi in antičnimi modrostmi, v njih gre za intenzivno raziskovanje sebstva in drugega ter za zorenje iskanja smisla tubivanja. Matevž Kos je o njegovi poeziji zapisal, da je »najmočnejša takrat, ko se tekoča narativnost umakne v ozadje in prepusti prostor jezikovni imaginaciji«. In ta domišljijaskost se kaže že v Stropnikovih prvih pesniških zbirkah, kot na primer v *Podtalnici*, izrazito pa se začenja in stopnjuje v njegovem, sedaj že lahko zapišemo, življenjskem delu, tako imenovanih lirskoslovarskih gnezd. Ta so zbrana v antologiji *Šivala je zvezda deklico & Slovar MIR* (2018). Gre za integracijo 652 izbranih »lirskoslovarskih gnezd« iz 12 pesniških zbirk in predstavlja prvo celovito redakcijo *Slovarja melanholije in radoživosti*. Novejša slovarska gnezda pa so dodatno izšla še v zbirki *Od anusa do želve, tisoč vprašanj za noben odgovor* (2020).

V vseh »lirskoslovarskih« pesniških zbirkah oziroma tovrstnih pesmih lirski subjekt zapisuje hvalnico črkam, besedam, poeziji, času, prostoru in svetu. Ubesečuje fiktivno, pripoveduje

priznanja Lirikon(fest)ov zlát, potopisne nagrade krilata želva, književniško-prevajalske rezidence v Velenju, urednik festivalnih antologij Rp. Lirikon21 idr. Objavil osemnajst samostojnih knjig leposlovja za odrasle in mladino, od tega dvanajst zbirk poezije za odrasle, s katero je predstavljen tudi v revijalnih, festivalnih in antologijskih prevodih. Knjižno objavljena poezija za odrasle: Zlati metulji (1983), Redčena konjenica (pesniški listi v grafični mapi P. Matka, 1991), Podtavnica (1991), Skrivavnica v očesu (1993), Lastna imena mojega doma (1997), peteroknjižje Slovarjenje melanholije in radoživosti I–V: Rosa ni pozabila name (1997), Daljave (1998), Triangel (2001), Nate mislim, votlina v glavi (2006), Knjiga šumov (2009); antologija Nazaj k živali (sto izbranih in novih pesmi, 2008); XXXL – Velike ljubezni (2012); Šivala je zvezda deklico & Slovar melanholije in radoživosti (652 izbranih lirskoslovarskih gnezd, 2018); Od anusa do želve (2020).

poetično. Vse izpeljano v pesniško dovršeni podobi. Imaginacija ima pomembno vlogo in kreativna zmožnost pesnika je upodabljanje nevidne božje realnosti – tako nekako bi mogli zapisati po Jaussu. Na poti v ontologizacijo in fikcionalizacijo dojemljivega in nadčutnega sveta. Nekakšno nadaljevanje kažipota s spominom na *Daljave*, v katerih je Stropnik pričel »slovarjenje melanholije in radoživosti«. Zanimivo in posebno. Drugačno in igrivo. Realno in zasanjano.

Misel potuje med *tiktakanje besed*, med začetek in konec, med tistim, kar je in kar morda bo. Kot v pravljici in v realnem svetu, pod *molčečo zastavo* verznega izreka. Tu smo med črkami, v fabuli, v glasu noči in v *hvalnici dežele enjambementa*. Na gosto vsrkavamo različne pripovedi iz votline in iz širnega sveta. Med sencami resnice in resnicami senc. Kozmološka razmišljanja o nenehnem tem – koga lahko uzremo, s čim vse so naseljena naša popotovanja skozi čas in bit. In vmes je aporia navzkrižnega doumevanja vrline duše in začaranosti molka. Toliko je ponovitev, kolikor zaključkov: *sneg-sneg, meddonjenja-meddonjenja, dvoma-dvoma, prisluškovanja-prisluškovanja, strasti-strasti ...* Vse to ponavljanje sicer lahko da nekoliko spominja na »parjenje« besed nekega drugega znanega slovenskega pesnika, Daneta Zajca (Grk Grk, Dol dol), a je tu vendarle postavljeno v povsem drugačen kontekst.

Pesmi so ob »slovarskih« besedah včasih označene s podvojeno votlino, kjer bivamo v harmoniji z idealom lepote in koreninami etičnega. Med *rjuhami dotikov* erotičnega, v središču vesolja, polnem zvezd in zvena nesmrtno blaznosti. V žensko-moški dvojini, v biblijski posvečenosti Abrahama, ki daruje Izaka, z vonjem po *plemenskem komunizmu*. Tako rekoč nabite so z besedami, kdaj ironične, kdaj zasanjane, spet drugič zamaskirane v znano/neznano. V njih se kažejo materinske dišave in čas brezčasa. A pesniški subjekt potuje naprej, *tja, tjā v neskončnost*, ki je in ni tu obenem oziroma je vsepovsod. Freudovsko ponavlja hojo očeta in sina, v demonskih očeh razpira in zastira angelska krila. Pesem motri večno, nespremenljivo, nespoznavno stvarnost. Sprehaja se v glasu jutra in noči, se seli iz temelja rojstva v različne teme življenja. In med temi, z verzi porisanimi telesi, so ljudje in njihovi predniki, jeleni in mamuti,

človeške figurice iz žgane gline, ki zvežejo usta vetrovom in so narejene kot ropotuljice *Prometejeve verige*, kot udarni toni *Wagnerjeve fuge*.

V Stropnikovih pesmih je lahko misel v pomisleku »če« – *če si človeka pod kožo zlezeta, če se ne slišita ali če brišeta sled, ki jo puščata v kamniti svet*. Trd, krut, a narejen kot trdnjava za bran pred tegobami mrzlih zim tubivanja. Na *šahovnici* ur se vse kaj hitro spremeni tudi v *češnjo-češnjo*, v zmagoslavno partijo šaha, v gnezdo tu-upanja.

Pesniški subjekt se dotika skrajnosti in vsakdanjosti ter se s tem bliža (ne)navadnemu svetu, kar potencira približevanje realnosti in nedoumljivosti. To je lahko boleče, negibno v *starinarni politične uniforme v smetiščnih kantah, v greznicah pozimi* ali neodtujljivo v svoji intimnosti. Obvladovanje jezika je izpeljano na različnih nivojih, padajoče od visokega posvečeno poetičnega do na videz banalnega, vsakdanjega. Pesniški subjekt ugotavlja, da bi bilo življenje brez poezije *pusto, nago, preprosto, vsakdanje*. Daljše pripovedne pasuse včasih skrajša na hip, na kratke sentence, na ponavljajoče *ps-je* ali *post scriptume*, ob koncih pesmi. Tu strne in podvoji razmišljanje o tistem, kar piše in kar zapisuje kot dejstva. Vse v odločne in odlične fakte, kjer vse dobro vidi in zazna. *Glas oči* nam sinestezijsko pripoveduje v *neuravnoteženem križu in v nemirni krvi*, s čimer nas žene v didaskalijske čebljanja, v sprehode in prehode iz enega v drugi jezik. Po tem žuborenju besed nas potisne v *klobuk molka* in *zanese noč v samotni korak*. Grenka beseda prehaja v hvalnico anamnezi, v kateri se plejada metaforične figuralike spusti v *prozoren dež*, ki nikoli ne preneha padati in *umivati razsanjanih šip*.

Vsepovsod je eno samo brbotanje soka življenja, besed, ki vidijo in vodijo, z *vrčem tišine v roki in jezikom črk v votlini misli*. Od tod sta Adam in Eva – ilovica in rebro, od tod so imena naše zavesti in podzavesti. Časovnost pesmi je časovnost neponovljivega, je poslušanje in prisluškovanje, tiktakanje v hip, skrivnost in v zapeljevanje, ritual in simulacija, breztežnost nedotakljivega, a vendar tudi izraz pojavnih narave. Če pesniškemu subjektu prisodimo te attribute, potem je njegov poetični glas glas vsemirja in glas vsakdanjega govora. Poet mora obvladati

oboje, kajti le tako se z njim lahko identificira bralec. Tako orfično-bakhičen, apoliničen in dionizičen, obenem najstarodavnejši in najsodobnejši je v svoji poeziji pesnik Iva Stropnika. V principu entuziazma, v lirskem in pripovednem jeziku.

Za njegove začetne pesmi je značilen diskurz o emocijsko poglobljenih občutjih in mislih o mladosti. A prav tako pogosto je tudi razmišljanje o slovenski besedi in literarni preteklosti. Prav to pa zaznamuje tudi lirkoslovarska gnezda. Zato lahko govorimo o dolgem potovanju v pokrajino izbornih besed in zanimivih poetičnih verzov. V Babilonu jezika se poraja stolp, ki vodi do neba, ki dela praznik poezije tubiti, bližini, kredu misli in kriku tišine, ki osvobaja. Pesniški jaz nadaljuje in nadgrajuje pot z zaznamovanjem dediščine, dečka v sebi, z dedičem preteklosti. Tu so dišave večnožive – *dišave telesa, ljubezni, mladih košenj in presežno vonjavih daljav*. Poetični razvoj je svojevrsten in z različnimi pesniškimi zvrstmi poudarja pesnikovo vsemožnost ter obvladovanje verza in domišljije. Prepletajo se aktualni in zgodovinski motivi, preteklost in sedanjost, sporočilnost in čisto svojstvena ironična distanca do vsakdanjosti in neumnosti tega sveta. V slovarjenju vse potuje med tiktakanje besed, med začetek in konec in vmes med besede. Kozmološka razmišljanja so v nenehnem tem, koga lahko uzremo, s čim so naseljena naša popotovanja skozi čas in bit. Vmes je aporija navzkrižnega doumevanja vrline duše in začaranosti molka.

Lirski subjekt nam predstavlja pravo poetično črkovno pripoved. Tako se ena pesem začne z *DIA* in druga nadaljuje z *LOG* ali pa je prva *DIDA* druga pa *SKALA*. To je blizu dramškemu pripovednemu načinu, ki s pomočjo dialoga in didaskalij prikazuje napetost in sprostitve upesnjenega. Ko je na primer vodilna črka »č«, nas ta vodi od biblijskega Poncija Pilata do skepse, ki jo ponuja začetek in se vleče preko stoletij vse do današnjih časov. *Ali res ne veva, kaj je na koncu sveta*, se vprašuje pesniški subjekt in *otrok sna*, se vprašujeta moški in ženska. Tu je rožljanje mrtvih in živih in je *mavrični lok, obok nad očmi ter prepadna tišina sezutega časa*.

Roland Barthes piše, da pesniška beseda, pesniška »stvar«, ne more nikoli biti lažna, ker je celovita, ker se blešči

v neskončni svobodi in je pripravljena sevati nasproti tisoč negotovim in možnim odnosom. Ta raznolikost da moč izpovedi najbolj bistvenim stvarjem v človeku, je izraz kakovostne poezije, poetične misli, ki je značilna za Stropnikovo pesniško večplastnost. Njegov lirski subjekt razmišlja o bistvu življenja, sanjah, ljubezni do drugega, o *breznu časa*, naravi, o svetu na sploh.

Eden od bistvenih atributov te poezije je *bezeg*, ki se ne pojavlja le kot realno izhodišče, temveč je tudi simbol za *izdelavo ritualnih magičnih palic*, kot prinašalec sreče ali zaščita pred občasno krutim okoljem.

V svetu dobrega in zlega so živali (tigri, kobre, hijene, jeleni, jastrebi idr.) prisposoda in podoba tega, kako človek živi svoje življenje in sled samega tubivanja, *rišejo strah in ključajo kot orel Prometeju jetra*. Ljudje so ovce, ki *bezljajo v svet*, pesnikov subjekt pa išče *peti letni čas*, način bivanja, kot vabilo k nečemu novemu, drugačnemu, nevsakdanjemu. Moč imajo beseda, človek, rastline in živali. *Favnovski obraz* ni le prisposoda za razumevanje in vodilo, ki ga ponuja narava, temveč oblikuje tudi človekovo misel in s tem njegovo besedo in njegov jezik. Zato človek ne potrebuje oblastnikov in meja, ki mu načrtujejo obvezno pot. Podaja se k svojim izvorom, k naravnemu – *Nazaj k živali*. Pesnikov subjekt ne ve, kaj je tam, kjer se vse konča, a ve, da pot skozi čas in prostor vodi k sobivanju med žensko, moškim, stvarnostjo in naravo, k ljubezni, družini, v Jaz z Drugim, v sopotovanje, na katerem tišina velikokrat pove več kot tisoč besed.

(Iz)praznjenost sodobnosti nakazuje z jahtami, vilami, vikendi, ki so metaforični *zvodniki sanj*, in s knjižnicami, muzeji ter fakultetami, ki so *pokopališča sanj*. Lirski subjekt prisluškuje turobnim zvenom, a čisto blizu, med vsemi neumnostmi sveta, je prisotno tudi *šumenje radoživosti*.

Poetično se večkrat prepleta s filozofskimi, ne le antičnimi modrostmi, kot so Heraklitov *Panta rei* ali kozmološki Platonov *Timaj*, temveč tudi s fenomenološkim živim bistvom, intencionalnim iskanjem samega sebe, prisotnim v zorenju smisla, videzom *eidos*, pričakovanju razkritja – *aletheie* ... Ustvarjenje

smisla ni v ironično upovedanih *kazalcih*, *številčnicah*, *tiktakajočih mehanizmih*, temveč v pogovoru s človekom, naravo, ljubeznijo, dobrim in zlim.

Ko govorimo besede, vemo, da smo v njih najbolj sami s sabo, a tudi z drugim in ne nazadnje z vsem, kar nas obdaja. Tu imamo mater, očeta, hčer, sina, narod in svojo vero. Zanimivo je opevanje otroštva, v katerem smo blizu sebi in družini, ki je naše sidrišče in trdno izhodišče za pot v življenje. Veriženje misli in besed nas vodi v *ključ prebivanja*, ki je v tej poeziji v harmoniji med človekom in naravo, v času, ki je pravzaprav brezčasen, to pa se lahko zgodi samo v ljubezni, iz katere (*z*)*raste otrok*, ki vse ve, ne da bi iskal. In morda je tak večni otrok pesnik, ki vse pozna in včasih to pove tudi bralcu.

Neutrudno ustvarjanje takšnega smisla nas s pomočjo dialoga vodi v množico poti, izpeljanih v modrost in vsakdanji svet. Prepletenost refrenov, ki končujejo posamezne pesmi, razdeljenost na več miselnih sklopov, igre besed in retoričnih figur od metafor – genitivnih (*kupleraj življenja*, *penis časa*, *spermica nasledstva* idr.), aliteracije in onomatopoiije (*hrr*, *hrs*, *hrsk*, *čp*, *šp*, *žp*, *džp*) do različnih ritmičnih ponavljanj, ki zaokrožajo pesmi v celovito pesniško pripoved.

V odgovorih, ki vprašujejo, in vprašanjih, ki odgovarjajo, si bralec lahko poišče misli, besede in spoznanja, ki prisluškujejo človeku, bogu in naravi, predvsem pa ponujajo dialog subjekta s tubitnim svetom, ki ga razpira ključ, narejen iz poetičnih besed.

Seveda ta poezija ne pozablja na ljubezen, saj »kdor ne prične z ljubeznijo, ne bo nikoli vedel, kaj je filozofija«, kot zapiše Badiou v razmisleku o ljubezni z naslovom *Hvalnica ljubezni*; in dodajmo, da kdor ne začne z ljubeznijo do česar koli, ne bo nikoli vedel ničesar o življenju in s tem seveda tudi ne o poeziji. Tako lirski subjekt zapisuje ljubezen z nizom znakovnih sistemov, ki se praviloma začenjajo s črko »l« – *Labirintske*, *Lajavske*, *Ljubezniške* in *Lubrikantske*. Vse je uravnano ne le v odnosu med žensko in moškim, temveč je tudi generator ljubezenskih Dogodkov v različnih pomenskih in podpomenskih enotah na ravni Jaz-Ti ali Jaz-Ono – tudi v razmerju do narave,

do historičnega sobivanja z drugim in do Drugega v najožjem bivanjskem okolju v družini ali celotnem kozmosu. In zdi se, da je to blizu spinozovskemu »deus sive natura«. Pesniški subjekt preizkuša svet z vidika razlike in enotnosti, piše o trmasti pustolovščini tubiti in odkrivanju tistega, kar vsakdanje oko po navadi spregleda. Kljub občasnemu namigovanju na pornografskost (npr.: *XXXL*, 69, sklop o lubrikantih) pesmi ne zahajajo v opolzke vsebine. So pa večinoma prizorišče Dvojega, ki ni le spolno, temveč predvsem bivanjsko razmerje. Ves čas variirajo med filozofsko konotacijo, kozmogonijo in vsakdanjo denotacijo človekovega bivanjskega okolja.

Svobodna volja in upovedovanje naravnega nakazujejo pesnikovo sožitje z vsem, kar obdaja slehernika na začetku, preden se poda v labirint življenja. Aditivno nanašanje številnih referenc pa nas spominja in opominja na to, od kod vse prihajamo in kam potujemo, od prve besede do *prometejskega gnezda*, a tudi od *dinozavrske čeljusti* do *pasjega laježa*. Izjemen nabor zaznavanja tubiti nas vodi skozi strast in dvom, mimo *neznane kraja* v tubitni Dom ljubezni. Včasih je Stropnikov pesnik na tej poti hudomušen, včasih ironičen, med grozdi besed je napovedovalec pesniške domovine, četudi so se temu svetu, sodobnemu odtujenemu okolju, vse *muze skurbale*. Njegova moč in volja ostajata z verzom tu, kljub temu da večino ljudi zanimajo le še posvetne dobrine.

Lirski subjekt ob daljših pripovednih pesniških zapisih občasno uvaja krajše, včasih že skoraj haikujevske enote (*pride kača Poezija / k svojemu pogrebu / in vpraša: Ljubi mi je umrl, / o čem naj se ne pišejo pesmi ali pa o čem le misli kamen, / ko gre njegova ljuba roža spat; / na poti ni veliko kamnov, / vsaka roža je soldat*). Plasti večpovednosti nadgrajuje z besednimi igrami (*včasih se človeku / ne ljubi ljubiti / in gre raje sam: / med duše / zatemnjene / zlato sončece dvigat; / hoče samoto ubiti, / a iz njene biti ne zna uiti / stran*).

Zanimiv izbor pomenskih enot, zapletena hierarhija jezikov, ki se ravno dovolj razklenjejo, da lahko zakodirano pesniško govorico odstremo v uvid tega, kdo smo, in da se vprašamo, ali nismo na tem svetu predvsem takrat, ko smo »v ljubezni«. Semantični nizi so v sozvočju besed med »vzpenjanjem k odgovoru« od *mladozaljubljenih sanj* do *utišanega žeblja v krsti*.

Poetični podobi se tako pridružuje bit govorice, v kateri lahko govorimo o zavestnem odprtju poezije in poetični intencionalnosti, ki nas vodi v misel o tem, da je poezija vedno nekaj več kot pesniki sami. Prav to pa Stropnikov lirski subjekt počne z dovršeno pesniško govorico. Lahko bi rekli dobesečno od A do Ž. Tako smo v črki A pod pesniškim nebom v svobodnem oblikovanju lirskega miljeja, v absolutu besede in abstrakciji misli, ki oblikuje ta svet tudi v sanjah in sanjarjenju. V B-ju nas pesnikov subjekt vodi v govorico duš, v bit in bližino ter budnost, v kateri se dotikamo drug drugega in se znotraj tega tudi dojemamo – različno, pa vendar v medsebojni interakciji. Slovarska gnezda se potem nadaljujejo po abecednem redu, kot na cesti spoznanja, čarno in čarobno, znotraj časovnega okvirja, tudi dobrodušno s črko D, v naših razdaljah, daljavah in bližinah. Lirski subjekt nas pelje v nenehno ponavljajoči, a tudi spreminjajoči se kozmos besed in njihovih različnih pomenov. Skepsa, nemir in zbežanost tubiti se prepletajo z lepoto, milino in ljubeznijo. »E-jevsko edinost je na dnu vsake besede in vzplava na površje kot gejzir življenjskega vrenja in vrvenja. Stropnikov pesniški ekshibicionist je pluralen in singularen. Ponuja nova imena znanim stvarim in spreminja konvencionalno v posebno in nenavadno. Besede so v tej poeziji zbrane v dinamično mrežo odnosov. Pred

nami je tako rekoč celotno kozmologija, ves svet, a tudi najmanjše podrobnosti – makrokozmos v mikrokozmosu. Tu vsaka stvar, vsak predmet najde in prejme svoje ime. Pesniški favn je v praisvornosti človeka in živali, faustovski demon pa nadrealistično *hrusta redkvice rdeče*. Pesem je zdaj *glas noči*, zdaj hipni pomislek, praznik življenja in drugič spet hvalnica svojemu času. Jezik kroži v obtoku uganke in odgovora nanjo in kot *káplja kapljá* v bralčevo zavest. Beseda se kot ladja pripelje med nas ali s črko spremeni misel v smisel. V njej je naboj želje in hrepenenja, skozi njeno okno lahko uzremo, kar je in česar ni. V tej poeziji spoznamo globino idej in *razpokano črto na dlani* in *rano življenja* in samoto in smrt, tako od blizu, da se nas skoraj telesno dotaknejo. Govorica Stropnikovega pesnika je strastna govorica glasnosti in intimna govorica šepeta v tostranstvu in onstranstvu; tudi če je zapisana kot *ugasnitev*, je vedno v vprašanju, ki ponuja nešteto odgovorov. Pesem se tako dogaja v znamenju začetka in konca, v življenju in žalovanju za njim, vedno v žaru trenutka, a v dojemanju in zavedanju minljivosti. V tej poeziji ni skorajda ničesar preveč in ničesar premalo. Pesniški jaz tu najde svoj temelj, svoj praisvor in svojo mejnost. Giblje se med imaginacijo, spominom in realnostjo. Kompozicijska forma temelji na ozadju inovativnega besedišča in dobre strukturne razmejenosti. Med posameznimi enotami in principom različnega ponavljanja pa verz ni le ritmično evfoničen, temveč poudarja tudi nekatera pesnikova izhodišča, ki navajajo bralsko recepcijo k razmišljanju o različnih bivanjskih državah oziroma različnemu odnosu do sveta.

O integraciji 652 izbranih lirskoslovarskih gnezdih razmišlja tudi pesnik sam. In s tem dobimo dodaten uvid v njegovo poezijo, četudi iz recepcijsko-percepcijske teorije vemo, da ko avtor enkrat napiše svoje književno delo, to ni več njegovo, temveč le še od bralke, bralca. Zagotovo pa je zanimiva razlaga pomena bezga v njegovih pesmih, saj z njim prav bachelardovsko izpove njegov pomen. Pesniški jaz se namreč ob bezgu spomni in zave nekaterih podrobnosti iz otroštva, črno-bele fotografije starega očeta, *na bezgovem cvetu je umrla materina mama*, bezeg je *pesnikov edini bog* in tam je *zgovorna njegova zadnja*

njiva. Ivo Stropnik izpostavi tudi pomen besede, ki je izhodišče jeziku kot *notranjem očiščenju* in eksperimentiranju z besedami. V nadaljevanju nekoliko spregovori še o verzno-kitični strukturi, ki je sčasoma spremenjena v posamezne odstavke, upesnjene v besedna gnezda, v katerih so iztočnice posamezne črke. Ob tem se Stropnik zaveda, da je govoriti o svoji poeziji skorajda nesmiselno, saj je pomembno le to, kam poezija popelje bralko, bralca – ki pa prav s tem krajšim avtorjevim razmislekom in njegovim samodoživljanjem pesniškega jaza dobi še en poseben in drugačen uvid v njegovo poezijo.

V celoti gledano, velja za lirski subjekt Iva Stropnika dobro obvladovanje besed in jezika ter zanimiv inventar informacijske aktivacije zapisa o vsem, kar nas obdaja, a tudi pesniška večpomenskost in večdimenzionalnost. To občasno doseže še s filozofsko mišljenjsko dialoškostjo, ki se dogodi v najboljši tovrstni možni maniri. V zbirki izbranih pesmi je izpisan avtorjev temeljni poetični razvoj, ki ga odlikuje izjemno obvladovanje pesniške izrekljivosti, izpeljane v različnih niansah in plejadah metaforičnega ter metonimičnega izrazja. Tako rekoč enciklopedični nabor zaznavanja eksistencialnih izkušenj nas vodi v potovanje od biblijsko-mitoloških izhodišč do sodobnosti. Pesniški jezik je včasih hudomušen in drugič ironičen do slabosti in neumnosti sodobnega človeka. Različne bivanjske drže pa so izpeljane v kompaktno sintagmatično kompozicijsko raven, ki presega vsakdanost in se dviga v izbrano pesniško govorico, ki jo dosega le redki pesniki ne le tega, temveč kateregakoli književnega obdobja.